

Muz 83

ZMKA. TUD. KÖNYVTÁR
2
TREND
ARCHIVUM

ÉS

Lelt. sz.: 1145

HARCEND GYALOG

IDEIGLENES UTASÍTÁS

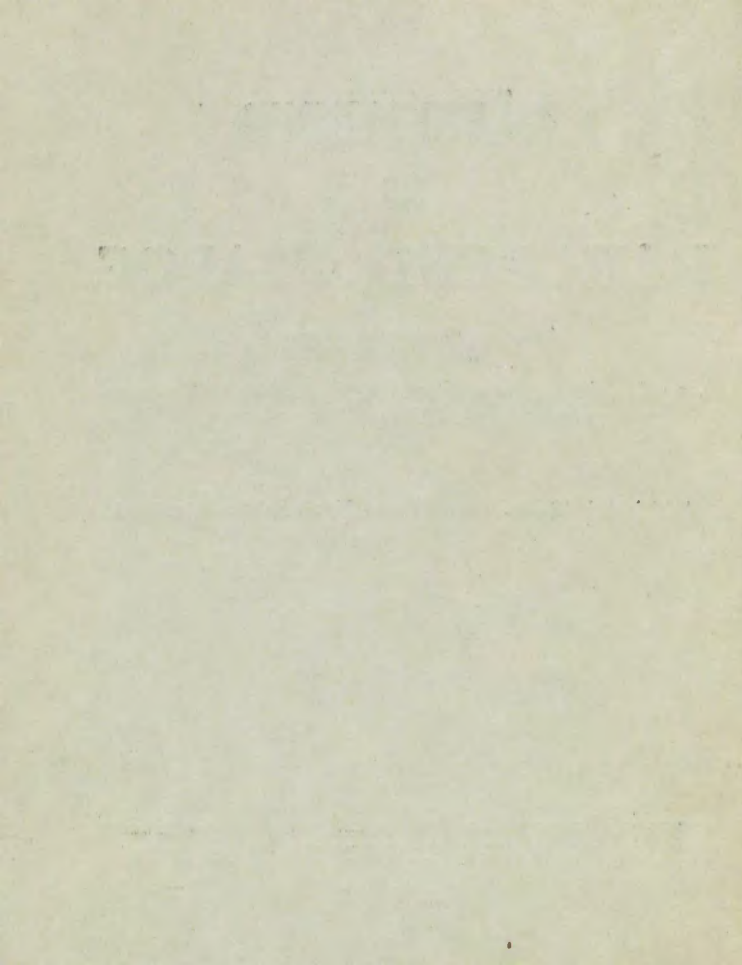
a gyalogság és lovasságon kívül az összes fegyvernemek és szolgálati ágak számára.

(1936. évi 10. sz. Honvédségi Közlönyben közzétett
72.135/eln. VI.—6. sz. körrendelet.)

sz 1218

STADIUM SAJTÓVALLALAT RT., BUDAPEST

Muz 83

ZÁRTREND ÉS HARCREND GYALOG

IDEIGLENES UTASÍTÁS

a gyalogság és lovasságon kívül az összes fegyver-
nemek és szolgálati ágak számára.

(1938. évi 10. sz. Honvédségi Közlönyben közzétett
72.135/eln. VI.—6. sz. körrendelet.)

STADIUM SAJTÓVALLALAT RT., BUDAPEST

ARCRÉND GYALOG

ARCRÉND GYALOG

ARCRÉND GYALOG

ARCRÉND GYALOG

ARCRÉND GYALOG

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
I. Változások az egyes honvéd alakl kiképzésénél	5
II. A raj zártrendje és harcrendje	11
A) Zártrend	11
a) A raj szervezete	11
b) A raj alakzatai	11
c) Sorakozó	18
d) Menet	15
e) Alakzatváltoztatások	17
f) Puskafofások	18
B) Harcrend	20
a) Vezetés	20
b) Harcalakzatok	21
c) Harcalakzatokban való mozgás	25
d) Tűzelés	30
e) Roham	33
III. A szakasz zártrendje és harcrendje	35
A) Zártrend	35
a) A szakasz szervezete és alakzatai	35
b) Sorakozó, alakzatváltoztatások, menet	37
c) Puskafofások	39

	Oldal
B) <i>Harcrend</i>	40
IV. Az alosztály zártrendje és harcrendje . . .	42
A) <i>Zártrend</i>	42
a) Az alosztály szervezete és alakzatai	42
b) Sorakozó, menet, alakzatváltoztatások	46
B) <i>Harcrend</i>	49
V. Az osztály zártrendje	50
a) Az osztály szervezete és alakzatai .	50
b) Sorakozó, menet, alakzatváltoztatások	53
VI. Az ezred zártrendje	54

I. Változások az egyes honvéd alakikiképzésénél.*)

„Letülni!” vezényszó helyett, az új vezényszó: „Ülj le!”. „Töltényt rejts!” helyett: „Ürits!”

A tüzelés fogásainak elsajátítása céljából eleinte a tüzelést alábbi határozványok szerint gyakoroljuk:**)

A parancsnok „Tüzelés!” figyelmeztetőjére nyissa ki a honvéd balkezevel a bal belső tölténytáskát.

Ezután jelölje meg a parancsnok a célt és — ha az alapirányzéktól eltérő irányzékállást kellene felvennünk, — az irányzékállást is. Pl. karhatalmi alkalmazásnál: „A tér túlsó oldalán csoportosuló tömeg”, vagy légi támadásnál: „A repülőraj vezérgépe 1800!” (Lőirányban közeledő repülőgépnél 1800-as,

*) A szöveg „puska” kifejezései alatt karabély is értendő.

***) Egyben a karhatalmi tüzelés vezényszavai is.

egyébként minden esetben alapirányzékot használunk).

Az ezt követő „Kész!” vezényszóra vegye fel a honvéd az 1. sz. ábra szerinti állást, oly módon, amint azt a „Tölts!”-nél tanulta. A tusanyakat a sátorvas érintése nélkül markolja át és támassza

1. számú ábra.

mutatóujját a sátorvas jobb oldalára. Ezután töltsön (töltött puskánál nyissa ki a zárócsapót) és állítson — ha kell irányzékot.

„Cél!” vezényszóra a honvéd a puskát a Lőuta-

sítás határozványai szerint tartsa célra, majd a vonatottan adott „Tűz!” vezényszóra, — a célt megkapva — süsse el, aztán vegye a puskáját újra „Kész!” helyzetbe és ismételjen.

A parancsnok a tüzelés folytatását, ismételten vezényelt „Cél!” és „Tűz!” vezényszavakkal rendelje el. Ha a honvéd a puskában levő utolsó töltenyt is eltüzelt, — az ismétlésnél — mielőtt a záródugattyút betolná — töltse meg a puskáját.

2. számú ábra.

Ha a parancsnok a „Kész!” helyzetet nem álló, hanem más testhelyzetben akarja elfoglaltatni, a cél és irányzék megadása után „Feküdj! Kész!” („Térdre! Kész!” „Ülj le! Kész!”) vezényszót adja.

„Feküdj kész!” vezényszóra a honvéd a 2. számú ábra szerint, a löőirányhoz kissé rézsutosan, (de csipőből való elhajlás nélkül) feküdjék le.*) Jobb oldalra simuljon a tusatalphoz. Jobbkezevel markolja

*) E testhelyzetben a honvéd lábszárait tetszése szerint szétterpesztheti, vagy egymásra fektetheti.

át a tusanyakat a „Kész!”-nél mondottak szerint. Támassza mindkét karját a földre, balkezeivel fogja meg a puskát az ágyvájatokban és tartsa — anélkül, hogy a csőtorkolat a földet érné — a céltárgy felé. Azután töltsön, nyissa ki a zárócsapót és állítson irányzékot, úgy mint a „Kész!”-nél.

„Térdre! Kész!” vezényszóra a honvéd vegye fel a 3. vagy 4. ábra szerinti „Térdre!” helyzetet és

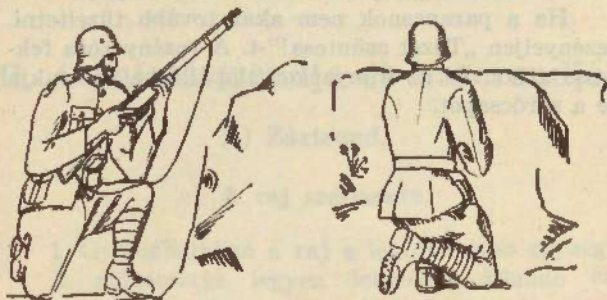

3. számú ábra.

hajtsa végre értelemszerűen a „Kész!”-nél mondottakat.

A 3. ábra szerinti „magas térdelő helyzetet” akkor vegyen fel a honvéd, ha puskáját ekként fel támaszthatja, vagy ha földi mozgó célokra akar tüzelni. Egyébként üljön le jobb sarkára (mély térdelő helyzet) akként, hogy ballábának előre vagy

visszavételével a legkényelmesebb egyensúlyi érzése legyen. Jobb lábfejét e testhelyzetben tetszése szerint kinyújthatja, vagy összehúzhatja.

4. számú ábra.

„Ülj le! Kész!” vezényszóra a honvéd foglalja el az 5. sz. ábra szerinti testhelyzetet és hajtsa végre értelemszerűen a „kész”-nél mondottakat. Ülő hely-

5. számú ábra.

zetben akkor tüzelünk, ha a honvéd puskáját ekként feltámaszthatja, vagy ha a terep a lőirány felé lejt. (Kisebb célmutatás!)

Ha a parancsnok nem akar tovább tüzeltetni, vezényeljen „Tüzet szüntess!”-t. A vezényszóra fektesse a honvéd az irányzékot alapállásba és csukja be a zárócsapót.

II. A raj zártrendje és harcrendje.

A) Zártrend.

a) A raj szervezete.

1. Gyalogharcban a raj a legfontosabb egység.

A rajbeosztás legyen lehetőleg állandó és egyezzen a fegyvernem (szolgálati ág) egyéb szervezetszerű beosztásával.

2. A raj létszáma: a rajparancsnok és általában 6—12 honvéd, de lehet ennél több is, ha ezt a fegyvernem (szolgálati ág) sajátos viszonyai megkívánják.

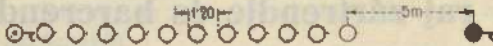
A rajparancsnok raját vezényszóval, jellel vagy személyes példával vezesse.

b) A raj alakzatai.

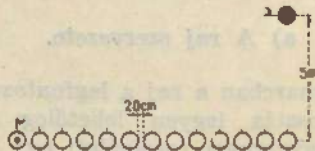
3. A raj alapalakzata az „oszlop”, egyéb alakzata a „vonal”. Célszerűség esetén azonban a raj bármely más elrendelt alakzatot is felvehet.

Az „oszlop”:

- = rajparancsnok
- ⊙ = rajparancsnok helyettes
- = honvéd

A „vonal!”

Létszámcsökkenésnél a megürülő helyeket akként töltjük be, hogy a honvédeket oszlopban az él, vonalban a közép felé felzárkóztatjuk.

4. „Oszlop”-ban távközt és takarást az él honvéd után veszünk. A takarás akkor helyes, ha minden honvéd csak az előtte álló embert látja, illetve ha a sarkak és testközépek vonala egy egyenesbe esik.

Az irányt az élhonvéd („írányhonvéd”) után tartja a raj. Az irányhonvéd kötelessége, hogy a vezényelt irányt betartsa.

„Vonal”-ban a honvéd akkor áll helyes térköz-

zel, ha csipőre támasztott bal karjának könyöke szomszédját éppen érinti.

Az arcvonalt akkor helyes, ha a sorban álló honvédek sarkai és vállai egy síkba esnek.

A raj közepe, páros létszám esetén a jobb középső, egyébként a középhonvéd. A raj közepe egyben irányhonvéd is.

Ha az irányt a jobb- vagy a balszárnyra akarjuk áttenni, azt „Irány balszárny! (jobbszárny)” figyelmeztetővel rendeljük el.

Térközt és igazodást mindenki az irányhonvédhez tartson.

A honvéd akkor „igazodik”, azaz akkor áll helyesen az arcvonaltban, ha az irányhonvéd felé vetett fejjel, a szabályos állás megtartása mellett, az irányhonvéd felé eső szemével csak a szomszédját látja, másik szemével pedig csak az arcvonalt látszatát veszi észre. („Igazodás.”)

c) Sorakozó.

5. A rajparancsnok a rajt az irány és az alakzat megjelölésével sorakoztassa. Ha a rajparancsnok alakzatot nem rendel el, a raj „Oszlop”-ban sorakozzék. A sorakozót állóhelyben, mozgás közben, valamint különféle testhelyzetekben is végrehajtathatjuk.

Pl. „N. raj! Irány...! Futásban sorakozó!”
Vagy:

„N. raj!” Irány...! Vonalban sorakozó!”

„Oszlop”-nál az „élhónvéd”, „Vonal”-nál „a raj közepe”, — a raj többi hónvédeit megelőzve, 5 méterre álljon fel, (térdeljen, feküdjön stb.) vagy haladjon a rajparancsnok mögött. A többi hónvéd lépésben, a rendesnél élénkebb ütemben, álljon be a rajba úgy, hogy az élhónvédhez vagy a középhez helyes tér- és távközre jusson.

Sorakozó után a puska „Vállra”, (karabély hátra csatolva) vagy a testhelyzetnek megfelelő helyzetben legyen.

A sorakozó befejeztével a rajparancsnok ellenőrizze a hónvédek állását, a takarást, vagy az arcvonalat és rendelje el a szükséges helyreigazításokat. Az első sorakozónál jelölje ki a helyettesét, a rajközeget, nevezze meg a két legjobb lövőt (mesterlövőket) és a két legjobb kézigránátdobót is. A legjobb lövők egyben a raj légi figyelői is.

6. „Oszolj!” vezényszóra a hónvédek elhagyják beosztásukat.

7. „Takarás!” figyelmeztetőre a hónvédek vegyenek távközt és takarást az élhónvédre.

„Jobbra (balra) iga-zodj!” vezényszóra a vonalban álló hónvédek vessék fejüket a vezényelt irányba, vegyék fel a helyes arcvonalat és keres-

sék az igazodást. Az ezt követő „Vigyázz!” vezényszóra irányítsák a fejet és tekintetet ismét előre.

8. A testfordulatokat állóhelyben is, menetközben is úgy hajtsa végre a honvéd, ahogyan azt az egyes kiképzés alatt tanulta.

9. „Nyitódj!” vagy „Támpont N. honvéd! (x méterre) nyitódj!” vezényszóra, a vonalban jobbszárnyon álló, vagy a támpontként megjelölt honvéd maradjon helyben, a többi pedig addig lépjen apró és gyors oldallépéssel oldalvást, míg szomszédjától egy méternyi (x méternyi) térközre jutott. Azután helyezkedjék szabályos állásba és a támpont felé helyes arcvonalba.

„Zárkózz!” vagy „Támpont N. honvéd zárkózz!” vezényszóra minden honvéd zárkózzék, a támpont felé vetett fejjel, gyors oldallépésekkel a jobb szárnyon álló vagy támpontként megjelölt honvéd felé szabályos térközre.

10. A testhelyzetek felvétele akként történik, amint ezt a honvéd az egyes kiképzésnél tanulta. Oszlopban a „feküdj”-öt úgy kell végrehajtania, hogy felső testével rézsutosan jobbra kifelé, előtte-sének lábai mellé kerüljön.

d) Menet.

„Menet! Irány...! Raj in-dulj!” vagy

„Futás! Irány...! Raj in-dulj!” vezényszóra

minden honvéd kezdje meg egyszerre kilépve a mozgást.

Ha vonalból először egész fordulatot vezényelünk és csak azután indítottuk meg a rajt, a vezényszóra csak az élen lévő honvéd lépjen ki teljes lépésben, a többi honvéd rövidítse a lépést, míg a teljes lépéshez a kellő teret megkapja.

Menet alatt igazodást, táv- és térközt az irány-honvéd felé tartunk. Ezért a felőle jövő nyomásnak engedjünk, az ellenkező oldalról jövő nyomásnak pedig álljunk ellen.

„Vonal”-ban az arcvonal helyes betartását nem az igazodás görcsös keresésével, hanem az irány és térköz helyes tartásával, a szabad, ingadozás nélküli lépéssel és folyékony menettel biztosíthatja legjobban a honvéd. Ezért egy-egy pillantás kivételével, — mellyel az arcvonalat ellenőrzi — tekintsen szabadon előre az irányra. Az elveszett igazodást az ütem megváltoztatása nélkül, lassanként kell újra felvennie.

12. A szabályzatban meg nem adott, de pillanatnyilag célszerűnek látszó alakzat megalakítását a rajparancsnok külön paranccsal rendelje el és pedig rendesen a régi alakzat oszoltatása után új sorakoztatással.

A raj összefüggésének futásnál is meg kell maradnia. Ezért az irány betartása különösen fontos.

13. A mozgás megszüntetésére a „Raj! Állj!”, vagy „Térdre!, (Ülj le!, Feküdj!)” a vezényszó.

14. Lépésből futásba „Futás! Indulj!”, futásból lépésbe „Lépés!” vezényszóra megyünk át.

15. Rövid mozgásnál a rajparancsnok sokszor az iránytárgy megadása helyett, csak az „Irány!” figyelmeztetőt adja. E figyelmeztetőre az irányhonvéd válasszon egy az arcvonalra merőleges iránytárgyat. (Irányvonalat, közbeeső pontokat).

16. Irányváltoztatásra „Irány...!”, irányátruházásra: „Irány a jobb (bal) szárny”! vezényszót használjunk.

Irányváltoztatásnál az irányhonvéd forduljon fokozatosan az új irányba. A többi honvéd hosszabítsa vagy rövidítse a szükség szerint a lépést, míg az új helyzetbe helyesen beleilleszkedhetik.

Ha a rajparancsnok maga akarja az irányt vezetni, akkor „Utánam!” figyelmeztetővel éljen. Az irányhonvéd ilyenkor meneteljen a rajparancsnok után.

e) Alakzatváltoztatások.

17. „Oszlop”-ból „vonal”-ba, vagy „vonal”-ból „oszlop”-ba, a „Jobbra (balra) át!” vezényszóval megyünk át.

Ha oszlopban végrehajtott menetből, vagy álló

oszlopból akarunk rendez térközű „vonalat” alakítani, „Jobbra (Balra) visszakozz!” vezényszót kell adnunk.

E vezényszóra az élhónvéd álljon meg (állóhelyben: egy lépést lépjen előre) és forduljon egész fordulattal a megjelölt irányba. A többi — állóhelyből egyidejűleg kilépve — folytassa addig menetét, míg szabályos távközre érkezik, azután forduljon a megjelölt irányba és fejét az állószárny felé vetve, igazodjon.

f) Puskafogások.

18. A puskával való fogásokat, a töltést és ürítést a honvéd a rajban is úgy hajtsa végre, ahogyan azt az egyes kiképzésnél tanulta.

„Puskával tisztelegj”-nél az önálló rajparancsnok csak fővetést hajtson végre, illetőleg „vállra” helyzetben tartott puskánál csúsztassa le a szíjon a kezét.

19. A „Puskát (karabélyt) vizsgálá-ra!” vezényszó csak vonalban adható.

A honvéd, amint puskáját az előljáró megnézte, külön vezényszó nélkül visszakozzék.

20. „Puskát le!” vezényszóra a raj minden ember: puskáját előre néző csőtorkolattal és felfelé

néző fogantyúgombbal fektesse jobbra maga mellé a földre (szerelvényre).

21. „Szerelvényt le!” vezényszóra fektessék a honvédek a puskát előbb az előző pont szerint maguk mellé a földre, majd egymást kölcsönösen támogatva vegyék le a szerelvényüket és helyezték maguk mellé jobbra a földre. A hátbőröndök (hátszakok) külső lapjaikkal feküdjenek a földön. A kenyértarisznyát és a gázálarcot a honvéd csak külön parancsra tegye le.

Ha a szerelvény letételét a „Puskát le!” vezényszó nem előzte volna meg, a honvéd vegye puskáját újra lábhoz és helyezkedjék vigyázz-állásba. Ha a puska letételének elrendelése, a „Szerelvényt le!” vezényszót megelőzte, a puskát fektesse a honvéd a szerelvényre.

22. „Szerelvényt fel!” vezényszóra fektesse a honvéd a puskáját a szerelvény mellé a földre, majd vegye magára a szerelvényét.

23. „Puskát fogj!” vezényszóra a puskát minden honvéd emelje fel és tegye „Lábhoz”.

Ha a puska (szerelvény) letétele után oszolt rendelt el a rajparancsnok, akkor a „Puskáknál (Szerelvélynél) sorakozó!” vezényszóra a honvédek úgy sorakozzanak, hogy újra saját szerelvényük mellé kerüljenek.

24. A puskák letevését az oszoltatott raj honvédei „puskagúlák” alakításával is eszközölhetik. A puska gúla alakítása oly módon történik, hogy három-három honvéd puskájának tövisét egymásba akasztva a gúlát a tusák széthúzott három lábán megtámasztja. Az így alakított gúlához 2—3 puska hozzátámasztható.

25. A zártrendben végrehajtott karhatalmi (légvédelmi) tüzelés fogásaira stb. az egyenkénti kiképzésnél mondtak mértékadók.

Zártrendben, csak „vonal”-ban tüzelhetünk. A „kész” vezényszó tevékenységeit a honvédek egyidejűleg hajtják végre. A „kész” helyzetet fedezékek kihasználásával is felvételhetjük. (Pl. „A kőfal mellett kész!” stb.)

B) Harcrend.

a) Vezetés.

26. A rajparancsnok raját személyes példájával, vezényszóval, jellel összekötött rövid parancsal, vagy csak jellel vezesse.

A csatárok kövessék testhelyzet és mozgás tekintetében a rajparancsnok példáját. Vezényszavait, parancsait és jeleit azonnal hajtják végre.

A rajparancsnok azonban a teljesítést külön végrehajtási jel adásához is kötheti.

27. A rajparancsnok ott tartózkodjék, ahonnan raját a legjobban vezetheti. A szomszédok, az ellenség, vagy terep megfigyelésére rajától rövidebb időre kisebb távolságra oldalt, vagy előre el is távozhatnak. Ilyenkor, — valamint az oktatásnál, — helyettesíttesse magát a rajparancsnok helyettessel.

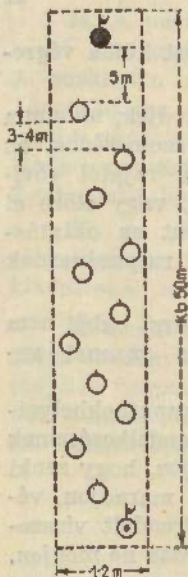
28. Ha a rajparancsnok raját bármi okból nem vezethetné, a rajparancsnokhelyettes azonnal vegye át a parancsnokságot.

Ha a raj együtt van, a rajparancsnokhelyettes ellenőrizze a rajparancsnok rendelkezéseinek végrehajtását. Különösen arra ügyeljen, hogy senki önhatalmúlag támadásban vissza ne maradjon, védelemben helyét el ne hagyja és elrendelt visszavonulásnál a megjelölt ponton túl vissza ne menjen.

b) Harcalakzatok.

29. A raj harcalakzatai: a csatároszlop és a csatárlánc.

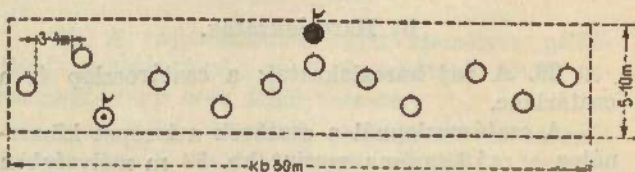
A csatároszlopnál a csatárok a terepet kihasználva a raj létszáma szerint kb. 50 m mélységben és 1—2 m szélességben helyezkednek el úgy, hogy az ellenség minél kevésbé figyelhesse meg őket.

A „csatároszlop”.

A csatároszlop a terephez való simulás legalkalmasabb alakzata. Megkönnyíti a vezetést, az oldalba való felfejlődést, a hézaglövést, keskeny fedezékek kihasználását és a keskeny területeken való gyors átjutást. Hátránya, hogy a csatárok tüze előre nehezen érvényesül, a szemben való megfigyelés aránylag nehéz és oldalról könnyen megfigyelhető.

A „csatárlánc”.

A csatárláncnál a csatárok a terep és a raj lét-

száma szerint kb. 50 m. szélességű és 5—10 m. mélységű területen helyezkednek el.

A csatárlánc a csatárok tűzének érvényesítésére leginkább alkalmas alakzat. Megnehezíti azonban a vezetést és a csatárok ellenőrzését. Mozgás közben nehezen símul a terephez, szemben könnyen felismerhető. Arctúzzal szemben kevésbé érzékeny.

30. A harcalakzaton belül az egyes csatárok minden alkalommal a terep szerint (kilövés, rejtőzés, fedezés) helyezkednek el. Nyílt, áttekinthető terepen, az ábrák szerint alakítsák meg a harcalakzatot.

A rajparancsnok kötelessége azonban, hogy a csatárok tér- és távközeit a terep, a feladat, a helyzet, az ellenséges tűzhatás és a látóviszonyok figyelembevételével szabályozza.

Ennél vegye figyelembe, hogy a csatárokban az ösztönszerűen megnyilatkozó tömörülési hajlamot ellensúlyoznia kell. A szűk tér- és távközök (3—4 m-nél kisebbek) fokozzák az összetartás érzését és a rajparancsnok befolyását, de növelik a veszteségeket. Megkönnyítik a harcvezetést, de megnehezítik a terepkihasználást.

31. A terepkínálta előnyök jobb kihasználása érdekében célszerűbb, ha a raj kiterjedését vezényeljük.

A raj kiterjedését minden esetben a terep, a fel-

adat és a helyzet szabja meg. Az ábrákban megadott adatok csak támpontul szolgálnak.

12 emberből álló rajnál 60 m-nél mélyebb, vagy szélesebb kiterjedés általában nem kívánatos.

32. A harcalakzat megalakításának célja megközelítés, támadás vagy védelem lehet.

Megalakítására adott rövid parancs általában a következőket tartalmazhatja:

a megalakítás célját,

a megalakítás irányát, — esetleg

a tér- és távközöket, vagy a kiterjedést,

az alakzatot és — ha a végrehajtást nem követeljük rögtön

a végrehajtási jelet. (Indulj!)

De elegendő lehet a harcalakzat felvételére, a harcalakzat megnevezése is. Pl. „Csatárlánc!”

Parancspéldák a harcalakzat felvételére: „Támadás! A vízmosás mentén rejtőzve csatároszlop. Térköz 6 méter!” Vagy:

„Megközelítés! A keskeny kukoricatábla jobb szegélye mentén rejtőzve csatároszlop. Utolsó három honvéd a kukoricás túlsó szegélyén 10 méter távközre!” Vagy:

„Támadás! Irány a sárga bokor! 40 méten kiterjedés! Csatárlánc!” Vagy:

„Védelem! X. és Y. honvéd tőlem jobbra a gödörbe. A következő 4 honvéd a bokros rész mögött,

parancsnokuk Z. honvéd. A többi a rajparancsnok helyettes parancsnoksága alatt, a tőlem balra levő gránáttölcsérben. Fészeket kettős fűttyentésemre egyszerre szálljuk meg”.

33. A harcalakzat megalakítása elvileg mindig futásban történjék. Mozgás közben való megalakítás után a raj lépésben haladjon tovább.

Ha oszlopból vagy csatároszlopból alakítjuk a csatárláncot, a közép előtt levő csatárok általában jobbra, a közép mögött levők pedig balra fussanak ki. A kijelölt lövészek és kézigránátdobók a rajparancsnok közelében tartózkodjanak.

Ha a harcalakzathból újra zártrendbe akarjuk venni a rajt, azt „Sorakozó!” vezényszóval kell elrendelnünk.

c) Harcalakzatban való mozgás.

34. Ellenségtől megfigyelt területen vagy tűzben a raj csak egyenest előre, vagy hátra és a lehetőség szerint fedve mozogjon. Hátra csak külön parancsra és megszabott vonalig szabad mozognia.

35. A rajparancsnok mindig az ellenség felé eső oldalon tartózkodjék, anélkül, hogy az ellenség figyelmét magára terelné.

36. Harcalakzatban az irányt a rajközép, vagy a rajparancsnok kijelölte csatár vezesse. Az iránycsatár kövesse 5 m-re a rajparancsnokot és — ha

a rajparancsnok az élről eltávozik, a rajparancsnok odakiáltott parancsai, jelei szerint viselkedjék. A raj utánozza az iránycsatár magatartását.

Ha a rajparancsnok a rajtól látótávolságon túl távozott, megsebesült, vagy elesett volna, ezt a csatárok haladéktalanul kiáltsák oda a rajparancsnok helyettesnek, aki helyettese megnevezésével, hangos szóval vegye át a raj parancsnokságát.

37. A raj minden mozgást lépésben, a rendesenél élénkebb ütemben hajtson végre. Rendesen együtt és egyszerre mozogjon. Nehéz harcviszonyok között, hatásos tűzben, vagy jó megfigyelés alatt álló területen át azonban a csatároknak hármásával, kettesével, vagy egyenkint való „gyülekezését” kell elrendelni.

Előre való gyülekezésnél a rajparancsnok, az első csatárokkal menjen előre. A többi csatárt a rajparancsnokhelyettes indítsa szabálytalan időközökben és az utolsókkal maga is menjen előre. Hátrafelé elrendelt gyülekezésnél a rajparancsnokhelyettes mozogjon az első csatárokkal, a rajparancsnok az utolsókkal.

Gyülekező csatárok rendszerint futásban mozognak.

Példák a rajvezetésre.

„1. raj! Előre!” vagy: „2. raj! A sövényig előre!”, vagy: „2. raj! Az árokig hátra!”

Parancspéldák a gyülekezésre:

„Gyülekezés kettesével az árokig!” Tóth és Ordas honvédek előre!” Vagy:

„Gyülekezés egyesével hátra a tanyába! Rajparancsnokhelyettes és Nyulas honvéd hátra!”

38. A mozgást jellel, vagy paranccsal szüntetjük be. Pl.

„2. raj az árokban feküdj!”

A mozgás beszüntetésével a csatároknak mindig az ellenség felé kell fordulniok.

39. A csatárok igyekezzenek minden mozgásnál, vagy megállásnál, a terep felhasználásával fedezést keresni, vagy rejtőzni. A zárócsapót és tölénytáskát a csatár minden mozgás előtt csukja be.

40. A tüzelőállás elfoglalása. „Tüzelőállás!” „A fasorban tüzelőállás!” stb. vezényszóra történik.

A csatárok fészkelődjenek be csatárláncban a rajparancsnok körül a terepen és készüljenek elő a tüzelésre. Első szempontjuk legyen a jó kilövés, második a fedezés.

Ez a törekvés azonban ne vezessen sem túlságos tömörülésre (nagyobb veszteségek), sem túlságos lazaságra (nehéz tűzvezetés). Kisebb csatárcsoportok keletkezése ne szakítsa szét a rajt.

Ha a terep fedezéket nem nyújt, gyalogsági ásóval, vagy egyéb eszközzel kell ilyet teremtenie a csatárnak.

A tüzelőállás elfoglalásával és elhagyásával lépjük meg az ellenséget. Ne rendeljük el tehát a tüzelőállás elfoglalását közvetlenül ott, ahol a tüzet meg akarjuk kezdeni, hanem már korábban. Tüzelésre való előkészületeket rejtve kell végrehajtánunk.

41. Közel az ellenséghez, erős tűzben, a raj fedezéktől-fedezékig, tüzelőállástól - tüzelőállásig kénytelen magát előreküzdni.

A mozgás már csak hosszabb, rövidebb előre-rohanással, előrevetődéssel történhetik egész rajjal egyszerre, vagy raj-részekkel, hármásával, kettesével, egyes csatárokkal — aszerint, amint azt a terep és az ellenséges tűzhatás megengedi. A rajparancsnok azonban vezesse itt is raját és az elérendő új fedezéket, (tüzelőállást) mindig rendelje el. Igyekezzen a rajt minél kevesebb veszteséggel és minél lendületesebben előrerántani. Ezért használja ki az ellenséges tűzszüneteket és saját tűzrajtaütéseket és gondoskodjék maga is a tűztámogatásról.

Amíg az előremozgás egész rajjal történhetik, a rajparancsnok „N. raj! a terephullámig (vagy x métert) — előre!” stb. vezényszót adja. A csatárok a vezényszó alatt a puska megtöltésével, a zárócsapó és tölténytáska becsukásával és a vilámgyors felugrás előkészítésével készüljenek az

előrerohanásra, anélkül, hogy magatartásukkal szándékukat elárulnák.

Az „előre!” vezényszóra a csatárok pattannak fel és rontsanak előre. Csak villámgyors felugrás, rohanó futás és levágódás akadályozhatja meg az ellenséget abban, hogy a kedvező, de meglepően felbukkant, rövid ideig megfigyelhető és hirtelen eltűnő céltárgyat tüzével megfoghassa.

Az ellenséges tűz ellen való védekezés céljából a csatárok az új tüzelőállásba való előrerohanást szükség esetén pillanatokra történő le-levágódással meg is szakíthatják.

42. A mozgás folyamatosságát ellenséges repülő megjelenése se szakítsa meg. Alacsonyan szálló repülőkre a raj kijelölt lövészei parancs nélkül is tüzeljenek úgy, hogy ezzel saját csapatjukat ne veszélyeztessék. A lövészek elmaradását a rajparancsnokhelyettes akadályozza meg. Ugyancsak ő rendelje el — a rajparancsnok távollétében — a tűz beszüntetését is.

Ha a rajparancsnok a megjelenő repülőkre egész rajával tüzelteni akar, a „Légvédelmi tüzelőállás!” vezényszót adja. A csatárok — lehetőleg rejtetten, — vegyék fel a terep szerint tüzeléshez legalkalmasabb (álló, magastérdelő) testhelyzetet.

Kötelékben lévő raj parancsnoka, a „Légvédelmi tüzelőállást” csak parancsra rendelheti el.

d) Tüzelés.

43. A tüzet az első tüzelőállásban (önvédelem kivételével) csak a rajparancsnok parancsára kezdenek meg a csatárok.

A rajparancsnok csak akkor tüzeljen, ha vezetési és ellenőrző tevékenységének elhanyagolása nélkül teheti.

44. A raj egyedüli tüzelésmódja az egyes tűz, melyet vagy mint csatártüzet, vagy mint vezetett tüzet alkalmazhatunk.

Csatártűznél a csatár maga választja meg a célt és a megfelelő irányzékállást, vezetett tűznél a rajparancsnok jelöli ezeket meg. Például: „Csatártűz!” Vagy: „Vezetett tűz 200! A bokros szélén, — a jegenye és fűzfa között csatárok.”

A célt jelölje meg a rajparancsnok, — iránya és a terepen való helyzete szerint világosan, röviden és félreérthetetlenül úgy, amint azt a csatár láthatja. Néha a cél kiterjedését is meg kell határozni. Láthatatlan, vagy nehezen felismerhető céloknál tereptárgyakat, vagy a terepen jól felismerhető vonalakat jelöljön meg céltárgyként.

Az irányzékállást úgy rendelje el, hogy a csatárok azt még fedezésben állíthassák.

A megparancsolt irányzékállást a csatár meg

is változtathatja, ha puskájának sajátossága vagy a becsapódások helyesbítése azt megkövetelné.

45. A tűzparancs után a csatárok önállóan kezdék meg a tüzet. A tűzgyorsaságot csatártűznél is, vezetett tűznél is, a csatár maga szabályozza. Sohasem szabad azonban elhamarkodottan, célzás nélkül tüzelnie, vagy lövésének megfigyelését elhanyagolnia.

46. A rajparancsnok ellenőrizze a tűzgyorsaságot. Ha azt a tüzeléssel elérendő hatás, vagy a lösszerhelyzet szempontjából helytelennek tartja, szabályozóan közbe kell lépnie. Pld. „Lassabban (élénkebben) tüzelj!”

47. A tűzmegnyitással igyekezzünk az ellenséget meglepni. A „tűzrajtaütés” mindig vezetett tűz. Például:

„Tűzrajtaütés! 300! Közeledő járőr a dűledező ház jobb sarkánál! Tűzmegkezdés sípjелеmre!”

A tűzrajtaütés váratlansága, — nem a felületes és elhamarkodott célzást jelenti. Sőt, a minél nagyobb kezdőhatás kívánatos.

48. Repülők elleni tüzeléshez adja meg a rajparancsnok a célt és az irányzékállást. Pld. „Tüzelés a repülőkre 1800! Cél a jobb gép!”

Ha a repülő a puskák hatáskörletét elhagyta, a rajparancsnok szüntesse be a tüzet.

49. Sokszor a karhatalmi tüzeléshez is indokolt a harcalakzat felvétele, (Fedezékek kihasználása, célszétforgácsolás, stb.) A rajparancsnok használja még ily esetben is a karhatalmi tüzelésnél előírt vezényszavakat.

50. A tűz beszüntetését „N. raj! Tüzet szüntess!” vezényszóval, vagy többszörös fütytyentéssel rendeljük el. A csatárok kiáltásak egymásnak a vezényszót tovább, hagyják abba a tüzelést, töltsék meg újra a puskát, zárják be a zárócsapót és figyeljenek.

„Tüzet szüntess!”-t a raj megjelölése nélkül sem vezényelni, sem tovább kiáltani nem szabad. A sípjelent rögtön kövesse a vezényszó.

51. A tűz beszüntetése után, ugyanarra a céltárgyra való újbóli tüzelést, a csatárok a rajparancsnok „Csatártűz!”, vagy „Vezetett tűz!” vezényszavára kezdjék meg. Új céltárgyra való tüzeléshez a vezényszót teljesen újra kell adni.

52. Ha a tűzharc közepette egy vezényszó, parancs, vagy jelentés nem hallatszanék a legtávolabbi csatárig (rajparancsnokig, rajparancsnokhelyettesig) — ami igen gyakori eset —, a vezényszót, parancsot, vagy jelentést, csatártól-csatárig tovább kell adni, vagy kis cédulákra írva — röghöz, kavicsához kötve — továbbítani.

e) Roham.

53. A rohamot a csatár csak parancsra kezdi meg, hogy annak egységessége nagyobb hatást biztosíthasson.

54. A rajparancsnok „Roham” figyelmeztetőjére minden csatár tegye meg előkészületeit.

Ha a rohamot kézigránáttal akarja a rajparancsnok bevezetni, a „Roham!” figyelmeztető után, a kézigránáthoz szükséges vezényszavakat kell adnia. Például: „Összdobáshoz kész! — Dobás!”, vagy „Egyes dobás! — Dobást szüntess!”

A rohamelőkészületek befejeztével, vagy a gránátok robbanása után adott „Hajrá!” vezényszóra a csatárok pattanjanak fel egyszerre és vetekedve elől rohanó parancsnokukkal és tiszteseikkel, rontsanak az ellenségre szüntelen „Hajrá! Hajrá!” kiáltással.

A rajparancsnok a roham előkészületeit az utolsó fedezésben rendelje el.

Ha a rohamot nagyobb távolságról indította el a rajparancsnok, úgy a kézigránátdobás előkészületeit a fedezésben, magát a dobást előrerontás közben vezényelje akkor, amikor dobástávolságra ért. Például: „Összdobáshoz kész! — Hajrá! — Dobás!”

A dobás után, a robbanás bekövetkeztéig a csa-

tárok vágódjanak hasra. A rajparancsnok a robbanás után adja újra a „Hajrá!” vezényszót.

55. Néha rajtaütésszerűen is végrehajthat a raj rohamot. Ilyenkor a roham megkezdésére külön jelet kell megbeszélni.

III. A szakasz zárt- és harcrendje.

A) Zártrend.

a) A szakasz szervezete és alakzatai.

56. A szakasz a legkisebb tisztvezette egység. A fegyvernem sajátos szervezetének megfelelően általában 2—7 rajból és a parancsnoki rajból áll.

A szakaszbeosztás lehetőleg egyezzen a fegyvernem (szolgálati ág) egyéb szervezetével.

57. A rajokat a szakaszon belül folytatólagosan szolgálati számokkal nevezzük meg.

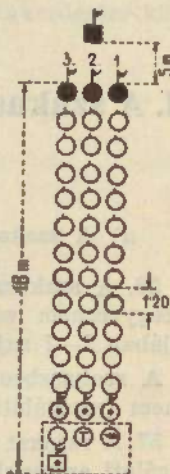
A szakaszparancsnok a rajokat szolgálati számaik, rajparancsnokaik, vagy helyzetük szerint is szólíthatja. Pl. 1. raj, Szücs-raj, élraj, jobb raj, stb.

58. A szakasz alapalakzata az „oszlop”. Egyéb alakzata a „vonal”. Szükség esetén azonban minden más alakzat is elrendelhető.

59. Az „Oszlop”.

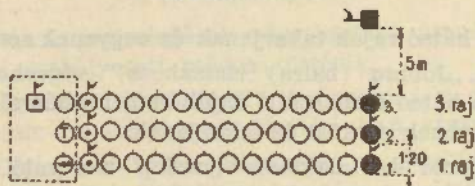
Jelmagyarázat:

- = szakaszparancsnok
 = szakaszparancsnok-helyettes
 = trombitás
 = tisztí küldőnc
 = a rajkötelékbe be nem osztottak helye. (Szakaszparancsnoki raj.)

Ha a szakasz 4 rajból áll, a 4. raj a 3. rajtól balra álljon fel. Ha ennél többől, úgy a 4—7. raj az 1., 2. és 3. raj mögött álljon sorközre.

60. A „Vonal”.

Ha a szakasz 4 rajból áll, a 4. raj a 3. raj elé álljon fel. Ha ennél többől, úgy a 4—7. raj álljon fel térközre az 1—3. rajtól balra.

61. A szakasz rendes menetalakzata az „oszlop”. Keskeny utakon a szakaszparancsnok megfelelő intézkedésére a rajok „oszlop”-ban egymás mögött, vagy két rajonként egymás mellett menethetnek.

„Oszlop” figyelmeztetőre a szakasz vegye fel ismét az eredeti alakzatot.

62. A „szakaszközép”-oszlopban a közép- (páros rajnál a jobbközép-) raj parancsnoka, vonalban az első sorban levő raj közepe. A szakaszközép egyben az irányhonvéd is.

b) Sorakozó, alakzatváltoztatások, menet.

63. Sorakozó alakzatváltoztatások stb. értelem-szerűen ugyanaz, mint a rajnál. A vezényszavakban

„raj” helyett „szakasz” figyelmeztetőt kell adnunk.

A hátsó rajok takarjanak és vegyenek sorközt.

64. „Jobbra (balra) visszakozz!” végrehajtása után, a hátsó sorban álló rajok emberei hátralepéssel vegyenek sorközt és takarjanak.

„Vonal”-ból alakított „oszlop”-ban való megindulás után a szélső rajok zárkózzanak a közép-rajhoz.

65. Vonalból, ha a körülmények szükségessé teszik (karhatalmi alkalmazás, belszolgálat stb.), a szakasz egy sorba is fejlődtethető.

„Egy sor-ba!” vezényszóra a 2. sorban álló raj jobbra, a 3. és 4. sorban álló raj balra fusson ki és foglalja el helyét az első sorbeli raj vonalában. 5 vagy több raj esetén, a 2. és 3. raj az 1. raj szabad oldalára, az 5—7. raj a 4. raj szabad oldalára fusson ki.

„Jobbra (balra) előre egy sor-ba!” vezényszóra, a hátsó rajok a megjelölt oldal felé kifutva foglalják el helyüket.

Az eredeti alakzatot újból való sorakoztatással, vagy a „Vonalba!” figyelmeztetővel vetetjük fel. „Vonalba” figyelmeztetőre a felfejlődött rajok újra foglalják el futásban eredeti helyüket.

c) Puska fogások.

66. A puska fogások végrehajtása általában a rajnál szabályozott módon történik.

„Puskával tiszte-legj!” vezényszóra, a netalán beosztott trombitás csak fővetést hajt végre.

Oszlopban lévő szakasznál a „Puskát le!”, vagy „Szerelvényt le!” vezényszóra a szélső rajok lépjenek előbb egy-egy lépésnyire oldalt. A puska (szerelvény) felvétele után vezényszó nélkül zárkózzanak.

„Puskát vizsgál-ra!” vezényszó után (csak vonalban adható) lépjen előbb az első sor egy lépést előre, a hátsó sorok egy lépésnyire hátra és csak azután hajtsák végre a rajok egyszerre a puska fogást.

A töltésnél a vonalban levő szakasz hátsó sorbeli rajai tartsák a csőtorkolatot magasabbra, hogy a meghosszabbított csőtengely az előttük állók feje felett vezessen el.

67. Zárt rendben csak karhatalmi alkalmaztás esetén és csak vonalban tüzelhet a szakasz. Ha azonban a hátsó sorbeli rajokkal is tüzetelni akarunk, a szakaszt egy sorba kell fejlődtetnünk. Az 1. sorbeli raj szükség esetén a hátsó rajok fejlődése közben is megkezdheti már a tüzelést.

B) Harcrend.

68. A gyalogság és lovasság kivételével a többi csapat a gyalogharcot elvileg rajban hajtja végre.

Ha kivételesen mégis szakaszkötelékben kell harcolniok, harcrendjükre a rajnál mondottak értelemszerűen érvényesek.

69. A szakaszparancsnok szabja meg feladatának keretében, a helyzet és terep szerint a rajok előnyomulási irányait, feladatait, vagy rendelje el, hogy mely rajok lesznek „küzdők” és melyek „szakasztartalék”.

Például:

„Megközelítés! Irányraj Bors raj a szántás szélén. Tőle jobbra Turóci raj, balra Bér raj. Tér és távköz 50—50 m. Én az élrajnál! Végeztem”.

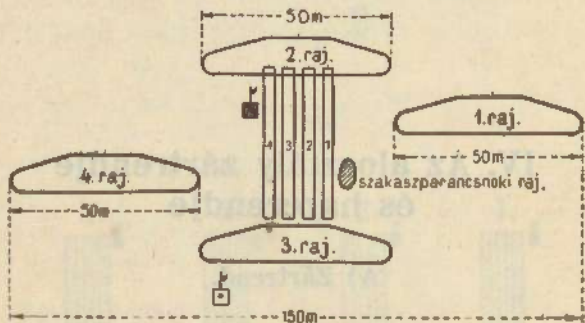
Vagy:

„Az anyagter védelmére — védelem! Küzdők csatárlánc az erdőszegély mentén! Zolnai-raj a fűzfa és töltés között. Bajnok-raj tőle jobbra, Ürgés-raj tőle balra. Vágó-raj szakasztartalék 100 méter tér- és távközre jobbszárnyon kívül! Én a Bajnok-rajnál! Végeztem!”

70. Földi vagy légi meglepetés (rajtaütés) esetén „Tagozódás!” vezényszóra a szakasz az ábra szerinti alakzatot vegye fel.

A „Tagozódás!”

A rajok futásban foglalják el helyeiket csatár-láncban. Ha repülők ellen tagozódott a szakasz, kijelölt lövészeik külön parancs nélkül is tüzeljenek a repülőre. Rajaiktól azonban elmaradniok nem szabad. Repülőtámadás esetén a szakasz folytassa mozgását és csak kivételesen álljon meg rejtőzés céljából.

Ha a szakasz 4-nél több rajból áll, a hátsó rajok értelemszerűen úgy tagozódjanak, mint az első rajok.

IV. Az alosztály zártrendje és harcrendje

A) Zártrend.

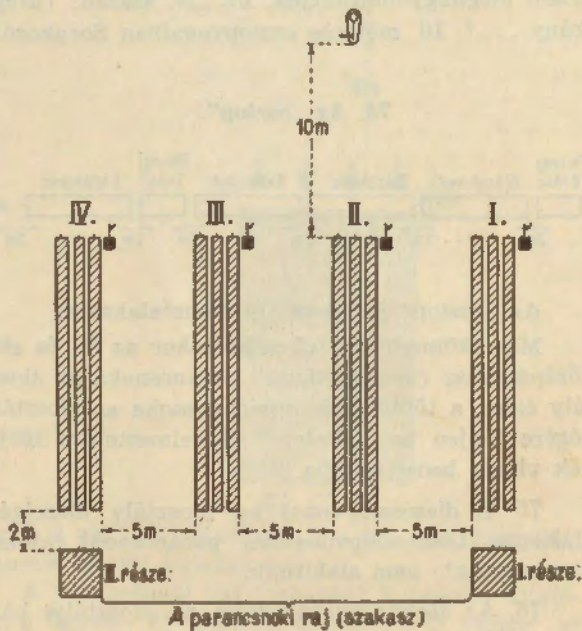
a) Az alosztály szervezete és alakzatai.

71. Az alosztály — szervezetének megfelelően — rendszeren 2—6 szakaszra és a parancsnoki rajra (szakaszra) tagozódik.

A szakaszokat az alosztályon (századon, útegen, stb.) belül folytatólagosan számozzuk. Megnevezésük a szolgálati számmal, a parancsnok nevével, vagy az alosztályon belül elfoglalt helyzetük szerint történjék. Pl. Béri-szakasz, élszakasz, 5. szakasz.

72. Az alosztály alapalakzata az „oszlopvonal”. Egyéb alakzata az „oszlop” és a „díszoszlopvonal”.

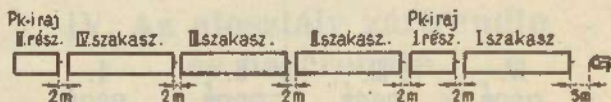
73. Az „oszlopvonal”.

Az „oszlopvonal” az alosztály rendes gyülekezési alakzata.

A szakaszok közötti térközöket külön intézkedéssel megnagyobbíthatjuk. Pl. „N. század!” (üteg) Irány ...! 10 méteres oszlopvonalban Sorakozó!”

74. Az „oszlop”.

Az „oszlop” az alosztály menetalakzata.

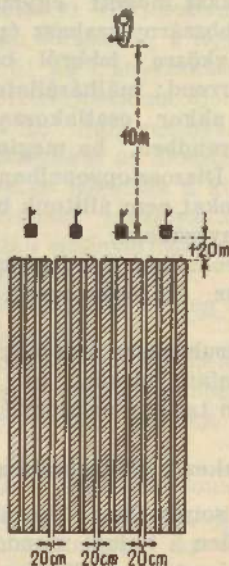
Memetkönnyítések elrendelésekor az él- és első középszakasz (középszakasz) parancsnoka az alosztály élére, a többi szakaszparancsnoka az alosztály végére lépjen be. „Oszlop!” figyelmeztetőre térjenek vissza beosztásukba.

75. A díszoszlopvonal az alosztály díszelgési alakzata. Díszoszlopvonalban parancsnoki rajokat (szakaszokat) nem alakítunk.

76. Az alosztályparancsnok az alosztályt bármely más alakzatban is gyülekeztetheti, ha a terep, a rejtőzés, vagy a fedezés megkívánja.

77. Az első felállításnál a szakaszok az éltől a

A „díszoszlopvonal”.

vég felé vagy a jobbszárnytól a bal felé, szolgálati számaik szerint álljanak fel.

A parancsnoki raj (szakasz) I. részébe általában a figyelő- és jelentőközegeket, a II. részbe az egészségügyi személyzetet, sebesültvivőket és a szolgálatvezető altisztet osztjuk be.

Málhásállatok és csapatkocsik oszlopban az

utolsó szakasz mögött egymásmögé, oszlopvonalban, a jobbszárny-szakasz (parancsnoki raj) mögött 5 m távkozra, jobbról balra sorakozva álljanak fel. Sorrend: málhásállatok, kocsik. Megindulásnál csak akkor csatlakozzanak menetirány felé haladó sorrendben, ha megindulásukra már kellő tér nyílt. Díszoszlopvonalban csapatkocsikat és málhásállatokat nem állítunk be.

78. Irányszakasz:

Oszlopvonalban és díszoszlopvonalban a jobb-középszakasz (középszakasz), oszlopban az él-szakasz.

Irányátruházásra a vezényszó, mint a rajnál.

Arcvonalat, térközt és takarást az irány-szakasz után tartson az alosztály.

b) Sorakozó, alakzatváltoztatások, menet.

79. A sorakozóra, igazodásra, menetre stb. értelemszerűen a rajnál mondottak érvényesek.

Ha az alosztály együtt van, a szakaszok mindig szolgálati számaik szerint sorakozzanak. Az alosztály parancsnok mögé, vagy az általa kijelölt helyre, mindig az irányszakasz „irányhonvéd”-e lépjen.

Ha a szakaszok távol vannak a sorakozó helyétől, parancsnokaik sorakoztassák őket menetközben és vezessék be zártrendben. Ha az alosztály-

parancsnok nem rendelte el kifejezetten a szolgálati számok szerint való sorakozót, a legelőször beérkező szakasz vegye át az irányszakasz szerepét. A többi a beérkezés sorrendjében soroljon be.

80. Az első sorakozó után vezényeljék a szakaszparancsnokok szakaszukat az alosztályparancsnok előtt tisztelgésre és jelentsék a kivonult létszámot az illető fegyvernem szabályzatában előírt módon. Jelentéstétel után vezényeljenek „Vi-gyázz!” és Pihenj!’-t, majd lépjenek helyeikre.

81. Az alakzatváltoztatások elvileg a jobb, illetve az élszakaszra történnek.

Az alosztályparancsnok elrendelheti a szakaszok balról jobbra, vagy más sorrendben való besorolását is. A sorrendet azonban ez esetben adja meg.

82. Oszlopvonalból a díszoszlopvonal (és fordítva) általában a II. szakaszra alakul meg. Pl. „Díszoszlopvonal a II. szakaszra!” Az alakzat felvétele állóhelyben gyors oldallépéssel, menetközben a szakaszok élének megfelelő ki- (be-) kanyarodásával történik.

83. Vezényszavak az alosztály alakzatváltoztatásaihoz:

Oszlopvonalból: „Oszlop!”, vagy „Oszlop- az x-ik szakaszra!” (állóhelyből még: „I. vagy x-ik

szakasz indulj!”) vezényszóra a jobbszárnyszakasz (a megjelölt szakasz) menetét a megjelölt irányban folytatja (illetve megindul) a többi szakasz jobbról balra (vagy a megjelölt sorrendben) követi. Állóhelyből a többi szakaszt parancsnokaik indítják, amint a menethez hely kínálkozik.

Oszlopból: „Oszlopvonal előre!” vezényszóra a 2. szakasz az élszakasztól jobbra, a többi ettől balra előre kikanyarodnak. Állóhelyben való alakításnál a vezényszó után adott „Indulj!”-ra az élszakasz maradjon állva, a hátsó szakaszokat pedig ennek vonalába érkezéskor szakaszparancsnokaik állítsák meg. Menetközben az élszakasz az alosztályparancsnok vezényszavára rövidítsen lépést. A beérkező többi szakaszok parancsnokaik vezényszavára szintén rövidítsék a lépést mindaddig, míg az alosztályparancsnok „Teljes lépés!”-t nem vezényel.

Ha az alosztályparancsnok az élszakaszt megállítja (lefekteti, stb.), a beérkező szakaszok parancsnokaik vezényszavára álljanak meg (feküdjenek le, stb.).

„Oszlopvonal jobbra (balra) előre!” vezényszóra a szakaszok mind az elrendelt irányban kanyarodjanak ki előre felé.

A díszoszlopvonal alakítása (és fordítva) értelemszerűen úgy történik, mint az „oszlopvonal”-é.

B) Harcrend.

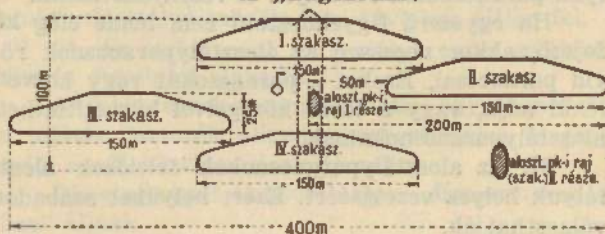
84. Ha kivételesen egyes alakulatoknak (pl. utász századok) harcalakzatban kell gyalog mozogniuk, az alosztályparancsnok és a szakaszok értelemszerűen a szakasznál mondottak szerint viselkedjenek.

Földi vagy légi meglepetés esetén, midőn az intézkedéssel járó késedelem hátrányt, vagy veszedelemet okozna, az alosztályparancsnok „Tagozódás!” figyelmeztetőjére az alosztály az ábra szerinti alakzatot vegye fel.

A szakaszok viselkedjenek a szakasznál mondottak szerint. Málhásállatok a terepre letérnek, a kocsik az úton maradnak, elosztva a menetoszlop hosszára.

Öt, vagy hat szakaszos alosztálynál az 5. és 6. szakasz a 2., illetve 3. szakaszhoz hasonlóan térjen le a menetvonalról.

A „Tagozódás!”

V. Az osztály zártrendje.

a) Az osztály szervezete és alakzatai.

85. Az osztály az osztálytörzsből és 2—4 alosztályból alakul.

Az alosztályokat szolgálati számukkal, parancsnokuk nevével, az osztályban elfoglalt helyük, vagy egyéb jellegzetességük szerint szólítjuk.

86. Az osztályparancsnok osztályát figyelmeztetővel, rövid paranccsal, vagy kivételesen jellel vezesse.

Figyelmeztetőire (pl. „Jobbra nézz!” vagy „Menet! Irány....!”) a végrehajtást az alosztályok parancsnokai rendeljék el vezényszavakkal.

Ha egyszerű figyelmeztető nem lenne elég kifejező, akkor vezessen az alosztályparancsnok rövid paranccsal. Ezeket a parancsokat vagy közvetlenül adja, vagy a törzs közegeivel közvetíttetheti alosztályparancsnokainak.

87. Az alosztályparancsnokok felelősek alosztályuk helyes vezetéséért. Ezért helyüket szabadon választhatják.

88. Az első felállítás befejeztével vezényeljék az alosztályparancsnokok alosztályaikat tisztelgésre és jelentsék a kivonult létszámot, az illető fegyvernem szabályzatában elrendelt módon.

89. Az osztály zártrendű alakzatai: az „oszlop” és az „oszlopvonal”. Az osztályparancsnok azonban osztályát bármely más alakzatban is gyülekeztetheti, ha a terep, a rejtőzés, vagy a térviszonyok megkívánják.

90. Az „Oszlop” az osztály menetalakzata. A törzs és az alosztályok egymás mögött 5 m távkozra álljanak fel oszlopban. Az osztályparancsnok 20 m-re az élen. Mögötte balra a segédtsíztje 3 m tér- és távkozra. A trombitás a segédtsízttel egy magasságban 1 m térközre balra.

A törzsnek a vezetéshez szükséges I. része az él-alosztály előtt 5 m távkozra, II. része (beosztott orvos, műszaki tisztviselő, gazdasági tisztek közegeikkel, egészségügyi személyzet, stb.) az osztály utolsó alosztálya mögött 5 m távkozra álljon fel.

91. Az oszlopvonal az osztály rendes gyülekezési és díszelgési alakzata.

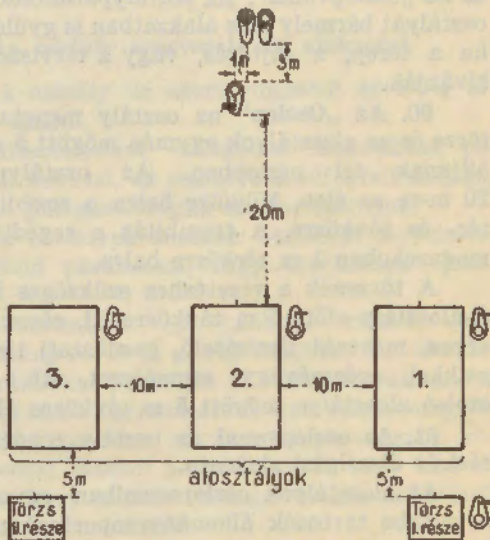
Az alosztályok oszlopvonalban egymásmellett, a törzsbe tartozók állománycsoportonként és azon belül rendfokozat szerint álljanak.

Díszelgéseknél az alosztályok „díszoszlopvonalban” állnak.

Megjegyzés: Ha 4. osztály vonul ki, úgy az osztályparancsnok a 2. és 3. osztály közötti térköz közepe elé álljon.

Az „oszlopvonal”.

Jelmagyarázat:

- = osztályparancsnok
- = osztály-segédtszt
- = osztálytrombitás
- = alosztály- (törzs-) parancsnok.

A feltüntetett térközők szükség esetén változtathatók.

Ha az osztályparancsnok nem rendelkezik más-képen, az alosztályok szolgálati számuk szerint álljanak jobbról bal felé, vagy az éltől a vég felé.

b) Sorakozó, menet, alakzatváltoztatások.

92. Sorakozó, igazodás stb. értelemszerűen, mint az alosztálynál.

A helyes arcyonal megalkotására:

„Igazodás az N. századra (ütegre)!” figyelmeztetővel éljen az osztályparancsnok. Az alosztályparancsnokok az igazodást a megnevezett alosztály felé foganosítsák.

93. A mozgás megkezdésére „Menet! Irány (N.

század) ...!”, a mozgás beszüntetésére „Állj!” a figyelmeztető.

A végrehajtást az alosztályparancsnokok vezénylik.

Lépéstartást csak az alosztályokon belül szabad követelnünk. Menet alatt az alosztályok trombitásai az éltől a vég felé váltakozva fujják a „menet”-et.

94. Oszlopvonal-ból „oszlop” alakításánál az osztályparancsnok jelölje meg figyelmeztetőjében az irányt és az alosztályt, melyre az oszlopot meg kell alakítani.

A megjelölt alosztály azonnal alakítsa meg az oszlopot a megjelölt irányba. A többi csak akkor, amikor elegendő tere nyílik.

Oszlopból „oszlopvonal” alakításánál jelölje meg az osztályparancsnok célszerű sorrendben az irányt és az alosztályt, melyre az oszlopvonalat meg kell alakítani. A tér- és távközöket és az alosztályok alakzatát csak akkor adja meg, ha a szabályzatban előírtaktól el akarna térni. Pl. „Irány 2. szd. a torony! Oszlopvonal!” Vagy „Oszlopvonal! Térköz 5 méter! Századok díszoszlopvonalban!”

A végrehajtás elrendelése az alosztályparancsnokok dolga.

6. Az ezred zártrendje.

95. Az ezred az ezredtörzsből és 2—4 osztályból alakul.

Az ezred alakzatai: az „oszlop” és az „összpontosított felállítás”. Az oszlop az ezred menetalakzata. Alakítására értelemszerűen az osztálynál mondottak érvényesek. Az osztályok közötti távköz 25 méter.

Az „összpontosított felállítás” az ezred rendes gyülekezési és díszelgési alakzata. Az osztályok egymás mellett 20 m térközre oszlopvonalban állanak fel, míg az ezredtörzs megosztva az ezred jobb- és balszárnyán, az osztálynál vázolt elvek szerint.

Az ezredparancsnok az ezred jobbszárny szakaszparancsnoka előtt álljon 5 m távközre.

96. Az ezredparancsnok az ezredet bármely más alakzatban is gyülekeztetheti, ha a terep, a rejtőzés vagy a térvizonyok megkívánják. (Pl. összpontosított felállítás két lépcsőben stb.)

97. Az ezred zártrendjére egyebekben ugyanazok a szabályok érvényesek, mint az alosztályéra.

Az önálló osztály értelemszerűen az ezred határozványai szerint viselkedik.

The first part of the report is devoted to a general
 description of the country and its resources. It
 is followed by a detailed account of the
 various industries and occupations of the
 population. The third part of the report
 contains a list of the principal towns and
 villages, with a description of their
 situation and extent. The fourth part
 contains a list of the principal rivers and
 streams, with a description of their
 course and extent. The fifth part
 contains a list of the principal mountains
 and hills, with a description of their
 situation and extent. The sixth part
 contains a list of the principal lakes and
 ponds, with a description of their
 situation and extent. The seventh part
 contains a list of the principal forests
 and woods, with a description of their
 situation and extent. The eighth part
 contains a list of the principal mines
 and quarries, with a description of their
 situation and extent. The ninth part
 contains a list of the principal manufactures
 and trades, with a description of their
 situation and extent. The tenth part
 contains a list of the principal schools
 and colleges, with a description of their
 situation and extent. The eleventh part
 contains a list of the principal hospitals
 and dispensaries, with a description of their
 situation and extent. The twelfth part
 contains a list of the principal churches
 and synagogues, with a description of their
 situation and extent. The thirteenth part
 contains a list of the principal public
 buildings, with a description of their
 situation and extent. The fourteenth part
 contains a list of the principal public
 works, with a description of their
 situation and extent. The fifteenth part
 contains a list of the principal public
 institutions, with a description of their
 situation and extent. The sixteenth part
 contains a list of the principal public
 offices, with a description of their
 situation and extent. The seventeenth part
 contains a list of the principal public
 services, with a description of their
 situation and extent. The eighteenth part
 contains a list of the principal public
 works, with a description of their
 situation and extent. The nineteenth part
 contains a list of the principal public
 institutions, with a description of their
 situation and extent. The twentieth part
 contains a list of the principal public
 offices, with a description of their
 situation and extent.

ZMNE

Egyetemi Központi Könyvtár

84709848

10.40

7.44

2.98

2

2

2

2

2

18

18

18

18

62

372

372

744

62

62

62

62

62

62
